

La Ronde de Nuit

Inge van der Vlies

Zien we een mooie Vermeer, Rembrandt, Van Gogh, Mondriaan of Rineke Dijkstra liever in Nederland of Parijs? Gloeit het nationale hart minder als we een solotentoonstelling van Dijkstra in het Guggenheim in New York zien? Of is het juist geweldig om te ervaren hoe de mensen rijen dik schuifelen langs de Rembrandts in Sint-Petersburg?

Velen menen dat *De Nachtwacht* van Rembrandt in het Rijksmuseum hoort, althans in Amsterdam, althans in Nederland. Anderen vinden dat er argumenten zijn om het groepsportret in het Parijse Louvre te hangen. Waarom zou de gemeente Amsterdam *De Nachtwacht* niet aan het Louvre kunnen verkopen? Financieel zou dat buitengewoon aantrekkelijk zijn. Hoewel *De Nachtwacht* veel toeristen trekt en dit voor de Amsterdamse economie een aderlating zou zijn. Om het huidige gebrek aan financiële middelen te verhelpen, is verkoop zeer effectief. Misschien levert het wel een miljard op. Dat geld moet dan wel substantieel aan hedendaagse cultuur worden besteed.

Kunsthistorisch is de verplaatsing ook heel interessant. In het Louvre hangt *De Nachtwacht* tussen andere topwerken uit de wereldgeschiedenis. Kunsthistorici kunnen tevreden zijn omdat de context boeiend is en de omstandigheden voor onderzoek er ideaal zijn. En meer mensen kunnen ervan genieten. Het Louvre is nog altijd een grotere publiekstrekker dan het Rijks. De verplaatsing versterkt bovendien de Europese gedachte. Een verzameling Europese kunst in het hart van Europa kan leiden tot nog meer reflectie over de vroeg-Europese samenwerking van kunstenaars. Ook de mensen die de hoofdstedelijke of nationale identiteit een warm hart toedragen zijn tevreden. Hun sterke merk, *De Nachtwacht*, bewijst in het buitenland de kracht van Oranje. Rembrandt staat aan de top, en alle Nederlanders daardoor ook een beetje.

Wat pleit ertegen dat *De Nachtwacht* zou worden verplaatst? Het gevoel dat Nederlandse kunst in Nederland hoort. Dat je geen respect aan excellente kunst bewijst als je die verwijderd van de plaats van oorsprong. Dat het juist nu van belang is originele kunst niet te vervangen door 3D-foto's. Een foto van *De Nachtwacht* geeft niet het authentieke gevoel, al hangt-ie in de eregalerij. Nederland verliest een belangrijke plaats in de culturele wereld door het eigenaarschap van *De Nachtwacht* op te geven en het werk niet meer te beschermen.

Gaat de Nederlandse culturele identiteit verloren door de verkoop van *De Nachtwacht*, of wordt zij er juist door versterkt? Het is niet eenvoudig om aan 'culturele identiteit' een algemeen aanvaardbare inhoud te geven. Zij die denken dat het feit dat *De Nachtwacht* in het Rijksmuseum, althans in Amsterdam, althans in Nederland onbetwist bijdraagt tot de Nederlandse identiteit, zijn vermoedelijk ouder dan 40 en lijden vermoedelijk aan Amsterdamse arrogantie of Hollands nationalisme, intellectuele luiheid of een ethische hooghartigheid,

Inge van der Vlies

is hoogleraar Kunst en recht aan de Universiteit van Amsterdam

inhoudende dat geld geen rol speelt in de kunst. Deze mensen moeten uitleggen dat de Nederlandse culturele identiteit de aanwezigheid van de originele *Nachtwacht* vereist, dat de Nederlandse culturele identiteit moet worden gekoesterd. Maar als het denkbaar is dat de ontwikkeling van de Europese identiteit beter wordt gediend door topwerken uit de Europese historie bij elkaar te plaatsen, eventueel in het hart van Europa, dan geldt dat wellicht als tegenargument...

Zouden we *De Nachtwacht* niet aan het Louvre willen verkopen vanwege het argument van de nationale identiteit, dan is het kennelijk officieel beleid om 'nationale identiteit' te respecteren. Daarmee verdwalen we in het debat waar kunst thuis hoort. De voormalige koloniën zouden zo'n debat natuurlijk heel fijn vinden. En binnen Europa zijn nog heel wat tempelonderdelen te vinden die de herkomstlanden graag terugzien. Uiteraard is er een verschil: wat hier al eeuwen is, maakt ook deel uit van de nationale geschiedenis van Europa. Dat het eeuwen geleden onterecht is verplaatst hoeft geen argument te zijn om nu iets te verplaatsen.

Zouden we overwegen om *De Nachtwacht* niet te verkopen vanwege het nationale identiteitsgevoel, welke schilderijen zouden dan wél gemist kunnen worden zonder het identiteitsgevoel te schaden? Stel, u hoort niet tot de mensen die vanwege het Nederlandse karakter een warm gevoel bij kunst krijgen. U bewondert de *Victory Boogie Woogie* gewoon vanwege de artistieke waarde. Het maakt u eigenlijk niet uit dat de *Boogie Woogie* niet in Den Haag te zien zou zijn. Als hij maar mooi wordt opgehangen, tentoongesteld en een artistiek interessante context krijgt: in Berlijn, Moskou, Abu Dhabi of Beijing.

Wie bepaalt dan nog wat onvervreemdbaar cultuurbezit is, en op welke gronden? Om de discussie daarover te beginnen legde ik studenten van de universiteiten van Amsterdam en Utrecht voor: natuurlijk hoort *De Nachtwacht* van Rembrandt hier. Dat was echt te kort door de bocht, maar ik hoor dan ook tot de arrogant genoemde Amsterdammers. Nu ben ik op zoek naar doorslaggevende argumenten.